

Thực hiện tam nhân thông qua lục dân: Nhân bản toàn cầu của Lý Đông A

1. Dẫn nhập

Hệ thống tư tưởng của Lý Đông A là một trong những nỗ lực toàn diện nhất trong lịch sử triết học Việt Nam và thế giới nhằm kiến tạo chủ nghĩa nhân bản phổ quát, có nền tảng bản thể học sâu sắc và định hướng thực hành xã hội rõ ràng.

Trọng tâm của tư tưởng ấy là “Tam Nhân” – gồm Nhân Chủ, Nhân Bản, và Nhân Tính – biểu hiện ba chiều kích đạo lý, bản thể và chính trị của con người.

Để hiện thực hóa “Tam Nhân” trong đời sống xã hội, Lý Đông A đề ra “Lục Dân”, sáu nguyên lý dân tộc, như con đường thực hành nhằm kiến tạo cộng đồng nhân loại an vui, hòa bình và tiến bộ.

2. Ba nguyên lý nhân loại (Tam Nhân)

2.1 Nhân Chủ

“Nhân Chủ” là nguyên tắc lấy con người làm chủ thể của tự mình, xã hội và vũ trụ. Khác với thần quyền hay đảng quyền, nhân chủ đề cao chủ quyền của nhân tính, nơi trí tuệ và lòng nhân trở thành cơ sở của chính thể.

2.2 Nhân Bản

Đây là tính phổ quát của triết học Lý Đông A. “Nhân bản” khẳng định phẩm giá và bình đẳng của mọi người, vượt khỏi ranh giới chủng tộc, tôn giáo hay ý thức hệ. Nó gần gũi với nhân bản luận của Kant và tư tưởng nhân quyền hiện đại, kết hợp với tinh thần Á Đông, lòng *từ bi* và tinh thần *hòa hợp*.

2.3 Nhân Tính

Nhân tính gồm bốn yếu tố — sắc tính, nhu yếu tính, xã hội tính, và tự vệ tính — được gọi là “xã hội tự tính”, tức bản thể xã hội tự hữu của loài người. Thông qua ba tiêu chuẩn đạo lý: *Trinh* (cho sắc tính), *Bình* (nhu yếu tính), *Hòa* (xã hội tính), nhân tính được chuyển hóa từ bản năng thành đời sống đạo đức và văn hóa.

Ba nguyên lý tam nhân này tạo thành hệ thống triết học toàn diện của con người.

3. Sáu nguyên lý dân tộc (Lục Dân)

Để thực hiện “Tam Nhân”, mỗi dân tộc cần phát triển sáu lĩnh vực nền tảng của đời sống xã hội. Đây không chỉ là khẩu hiệu chính trị mà là hệ thống nhân bản thực hành:

Nguyên lý	Tiếng Anh	Chức năng triết học
Dân Tộc	National Ethnicity	Phục hưng dân tộc: gìn giữ và phát huy căn tính văn hóa – lịch sử, nền tảng của đoàn kết dân tộc.
Dân Đạo	National Morality	Phát dương dân đạo: xây dựng đạo lý tập thể, ý thức nhân nghĩa cho xã hội.
Dân Văn	National Culture	Sáng hóa dân văn: biểu hiện sức sáng tạo, ngôn ngữ và văn hóa trong đời sống tinh thần của dân tộc.
Dân Trị	Participatory Democracy	Chỉnh sức dân trị: bảo đảm người dân tham gia quyền lực chính trị.
Dân Sinh	National Livelihood	Quảng đại dân sinh: thúc đẩy phúc lợi, công bằng và sinh kế bền vững.
Dân Vực	National Sovereign Territory	Trọn vẹn dân vực: bảo tồn lãnh thổ “không, địa, hải” và sinh thái như môi trường sống chung.

“Lục Dân” chính là sự thể hiện cụ thể của nhân bản phổ quát, biến “Tam Nhân” thành đời sống xã hội hữu hình.

4. Kết luận

Hệ thống triết học của Lý Đông A là mô hình nhân đạo phổ quát cho mỗi dân tộc nhằm thực hiện tam nhân thông qua lục dân.

“Tam Nhân” — cấu trúc phổ quát của nhân loại,

và “Lục Dân” — con đường hiện thực hóa trong mỗi dân tộc.

Nhờ đó, ông phác họa một viễn tượng nhân loại nơi các dân tộc cùng sống vui, cùng tiến bộ trong hòa bình, góp phần xây dựng một nhân loại có đạo lý, có văn hóa, và có tự do. Tư tưởng ấy không chỉ tiên phong trong bối cảnh thế kỷ XX, mà còn dự báo xu hướng của triết học Đông Tây toàn cầu thế kỷ XXI với định hướng nhân bản, nơi con người, văn hóa và xã hội được hiểu như một chỉnh thể tương sinh.

25 tháng 10 năm 2025

Tạ Dzu

(Với sự hỗ trợ của ChatGPT về cách thức trình bày và dịch thuật. Nhiều từ, cụm từ Lý Đông A sử dụng có thể chưa được dịch chính xác vì không có từ tương đương trong tiếng Anh).

The Human Principles and the National Realization System: Ly Dong A's Global Humanism

1. Introduction

Ly Dong A's philosophical system represents one of the most comprehensive efforts in Vietnamese intellectual history and the world to construct a universal humanism grounded in both ontological depth and socio-political practice.

At the core of his thought lies the triadic framework of the Three Human Principles (Tam Nhân)—Humanocracy (Nhân Chủ), Universal Humanism (Nhân Bản), and The Constitution of Human Nature (Nhân Tính)—which together describe the moral, metaphysical, and political dimensions of humanity.

To realize these principles in concrete social life, Ly Dong A introduces the Six National Principles (Lục Dân), a practical framework that guides each nation in achieving harmony, justice, and cultural vitality within the human community.

2. The Three Human Principles (Tam Nhân)

2.1 Humanocracy (Nhân Chủ)

Humanocracy, derived from the idea of man is the subject of self, society and the universe. Unlike theocracy or class dictatorship, it envisions governance as the expression of human rationality and compassion.

2.2 Universal Humanism (Nhân Bản)

This principle extends from the ethical dimension of human nature. Ly Dong A's *universal humanism* affirms the equality of all people, emphasizing that the essence of humanity transcends race, nation, or ideology. It resonates with Kant's moral universalism and the postwar human rights discourse, yet it

remains rooted in an Eastern synthesis of compassion (*từ bi*) and harmony (*hòa*).

2.3 The Constitution of Human Nature (Nhân Tính)

Nhân tính defines the structural nature of humanity, composed of four inherent drives: sexual instinct (*sắc tính*), essential needs (*nhu yếu tính*), sociality (*xã hội tính*), and self-defense (*tự vệ tính*). These natural tendencies rooted from what Ly Dong A calls *xã hội tự tính*—the inherent social essence of humankind.

Through moral regulation (*Trình, Bình, Hòa*), these instincts evolve into the ethical and cultural dimensions of human existence.

Together, the three human principles describe a complete human philosophy.

3. The Six National Principles (Lục Dân)

To actualize the “Three Human Principles,” each nation must cultivate six foundational domains of social life. These are not mere political slogans but integral fields of human flourishing:

Vietnamese Term	English Translation	Philosophical Function
Dân Tộc	<i>National Ethnicity</i>	Preserves the cultural and historical identity that unites a people.
Dân Đạo	<i>National Morality</i>	Cultivates a collective ethical consciousness and social virtue.
Dân Văn	<i>National Culture</i>	Expresses the creativity, language, and cultural life of a nation.
Dân Trị	<i>Participatory Democracy</i>	Ensures political participation and equality in governance.
Dân Sinh	<i>National Livelihood</i>	Promotes social welfare, economic justice, and sustainable life.
Dân Vực	<i>National Sovereign Territory</i>	Safeguards the physical space, earth, sea, and ecology of the nation as a living habitat.

The *Six National Principles* thus represent the practical manifestation of universal humanism. They translate the moral and ontological insights of the “Three Human Principles” into living social institutions.

4. Conclusion

Ly Dong A's system forms a two-tiered model of global humanism: the *Three Human Principles* as the universal structure of humanity, and the *Six National Principles* as the practical realization within each nation.

Through this synthesis, he envisions a world in which every people contributes uniquely to the advancement of human civilization, creating a community of humankind living joyfully and peacefully together.

This vision anticipates modern theories of integral human development and cosmopolitan ethics with humanist orientation, yet remains distinct in its integration of Eastern and Western metaphysics, moral cultivation, and social pragmatism.

October 25, 2025

Tạ Dzu

(With the support of ChatGPT for presentation and translation. Many of the terms and expressions used by Lý Đông A may not have been translated accurately, as there are no exact English equivalents).